

DE MISREKENING

Van Erwin Oehlers verschenen eveneens:

De toekan smaakt naar kip
(historisch roman, 3e druk 2025)

Umasma-taki
(familiekroniek, 2019)

Mijn naam is Masongo Abone
(historisch roman, 2025)

Erwin Oehlers

DE
MISREKENING

Biografie

Op de laatste pagina's is een kaart opgenomen van het Caraïbische gebied waar het verhaal zich afspeelt.

Eerste druk april 2022

Tweede druk november 2022

Derde druk januari 2025

ISBN 9789465128047

Omslagfoto: Pablo Merchán, Colombia

www.pablomerchan.com

Boekverzorging: Erwin Oehlers

Gepubliceerd en gedrukt via Brave New Books

© 2022 Erwin G. Oehlers

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

*'I see myself reflected in the quiet breathing of the grass as an indistinct being, visited by beings from other worlds who come to my side to leave their voiceless words so that the touch of my skin doesn't wilt the flowers.'*¹

Uit: 'Combinado del Este', 1981 van Mireya Robles

¹ 'Ik zie mezelf weerspiegeld in de stille ademhaling van het gras als een onduidelijk wezen, bezocht door wezens uit andere werelden die aan mijn zijde komen om stemloze woorden achter te laten zodat de aanraking van mijn huid de bloemen niet verwelkt.'

	<i>PROLOOG</i>	- 7
	1 HAVANA	- 9
	2 VILLA MARISTA	- 17
3	GARNALEN, KREEFTEN, CEMENT EN SUIKER	- 31
	4 DE RECHTSZAAK (1)	- 47
	5 LEVENSADER	- 63
	6 OPROER	- 69
	7 DE RECHTSZAAK (2)	- 79
8	<i>THE (GENEROUS) DUTCH</i>	- 87
	9 DE RECHTSZAAK (3)	- 99
	10 LILIAN	- 117
	11 WRAAK	- 127
12	<i>LIBERTAD PARA LOS HOLANDESES</i>	- 133
	13 <i>RESPETABLE SEÑOR CASTRO</i>	- 157

PROLOOG

Sommige herinneringen vervagen, zoals oude foto's waarbij de beelden langzaam met de achtergrond versmelten; anderen staan scherp en onvergetelijk in zijn geheugen geëst. Vooral de herinneringen van 35 jaar geleden komen spontaan boven op donkere momenten. Het zijn beelden die zich niet zomaar laten wegstoppen en hem terugwerpen naar een tijd die hij liever niet had gekend. Deze indrukken intrigeren hem nog altijd en worden met tegenzin gekoesterd.

Harold is de jongste uit een gezin van zeven kinderen en woont zijn hele leven al op Curaçao. Hij is getrouwd, heeft vier kinderen, zes kleinkinderen en één achterkleinkind. Ondanks de droevige herinneringen die na 35 jaar nog niets aan helderheid hebben verloren, blijft hij een vitale tachtiger met een onwaarschijnlijk optimisme en blijmoedigheid.

Zijn jubilerende memoires deelt hij met gevoel voor dramatiek. Zijn vergevingsgezindheid tegenover de antagonist uit zijn verhaal is groot.

Nu, 35 jaar na zijn verblijf van ruim zeven jaar in

een Cubaanse gevangenis, laat de altijd opgewekte Harold Oehlers, broer van mijn vader, zich gewillig interviewen over de meest aangrijpende periode uit zijn leven.

In zijn comfortabele woning op Curaçao zit hij rechtop in zijn stoel, met zijn kenmerkende dunne snor en een wit T-shirt. Vanwege de coronapandemie interview ik hem een aantal keer vanuit Nederland via videobellen. Ondanks de fysieke afstand voelt het gesprek dichtbij; de techniek went snel en ongemerkt glijdt de tijd voorbij.

Zijn verhaal maakt een diepe indruk. Met respect en dankbaarheid teken ik het hier op. Ondanks de zware beproevingen, slopende nachtmerries en schokkende herinneringen die diep in zijn geheugen zijn gegrift, vertelt hij vrijmoedig en zonder terughoudendheid.

HAVANA

Op zeven kilometer hoogte zweefden we boven de Caribische zee. Beneden dobberde een schip op de traag bewegende, witte schuimkoppen van het azuurblauwe water. Vanaf deze hoogte leek het niet meer dan een eenzame, onbeduidende stip.

Eindelijk waren mijn zakenpartner, Donald McWilliam, en ik op weg naar Cuba. Het zachte geronk van de vliegtuigmotoren klonk als muziek in onze oren. Het had nogal wat overredingskracht gekost om de piloot en copiloot van de Cessna ervan te overtuigen om met ons vanuit Jamaica door te vliegen naar Havana.

Die ochtend waren we vanuit Curaçao aangekomen op Norman Manley International Airport in Jamaica. Eigenlijk zouden we met een andere vlucht naar Cuba reizen. Maar we hadden haast, veel haast, en wilden zo snel mogelijk naar Havana. Er hing iets boven ons hoofd, als een zwaard van Damocles, en we moesten orde op zaken stellen.

Terwijl we de piloten probeerden over te halen, werd het toestel alvast volgetankt voor de terugreis naar Curaçao. We

benadrukten dat geld geen bezwaar was. De extra kosten voor de vlucht zouden we graag betalen. De nood was hoog.

Met enig gesputter gingen de piloten uiteindelijk overstag. En na het afhandelen van de nodige formaliteiten verlieten we Jamaica, net na het middaguur.

Na ruim een uur vliegen door een wolkeloos lucht-ruim met een matige noordoostelijke passaatwind, bereikten ze de kust van Cuba. De dunne zwarte streep in het droge landschap groeide snel uit tot een brede landingsbaan, de enige van José Martí International Airport. Bijna ongemerkt zette de piloot de Cessna neer. Slechts vijftien kilometer van Havana stapten ze uit, op het vliegveld dat de naam draagt van de Cubaanse dichter en filosoof, die vanwege zijn rol tijdens de bevrijding van Cuba als een nationale held werd beschouwd.

Een man in een blauw uniform en met zwarte laarzen stond klaar, zijn blik strak op ons gericht. Langs zijn heup bungelde een lange knuppel en hij hield een Kalasjnikov gekruist tegen zijn borst, de loop naar beneden gericht. Zijn ogen waken geen moment van ons af.

We bedankten de piloten en namen afscheid. Ze wilden de volgende ochtend terugvliegen naar Curaçao, maar de Cubaanse autoriteiten hielden hen aan de grond. Pas dagen later kregen ze toestemming om te vertrekken.

Na een tijdje keerden de piloten terug naar Aruba, waar ze de Cessna weer aan de eigenaar overdroegen. Het feit dat ze zonder Harold en Donald terugkeerden, baarde velen zorgen. Dit nieuws haalde de voorpagina van de Amigoe² op 23 december 1978.

² Dagblad van Aruba en Curaçao

In de kleine aankomsthal was het rustig. Buiten stonden twee glanzende, zwarte Mercedesen klaar met chauffeurs in uniform en een gezelschap van hooggeplaatste heren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Het ontvangstprotocol was anders dan wij gewend waren wanneer we Cuba bezochten. Normaal gesproken werden we opgehaald met de taxi door medewerkers van Cuba-Export³. Nu was het ontvangst erg formeel. Geen medewerkers van Cuba-Export en hun taxi's, maar een officiële delegatie. Zonder een woord te wisselen, gebaarden ze ons naar de wagens.

We reden rechtstreeks naar het Hilton hotel in het oude centrum van Havana voor een snelle check-in. Daarna gingen we naar het ministerie, waar we werden ontvangen door minister Marcelo Fernández Font van Buitenlandse Handel, zijn onderminister Ricardo Cabrisas Ruiz en enkele vertegenwoordigers van Cuba-Export.

Veiligheidsagenten cirkelden als irritante muggen om ons heen. Tegenover ons zat een rij van twintig Cubanen, en we beantwoordden hun vragen zo zorgvuldig mogelijk. Alle informatie die we hadden, hadden we overhandigd. Twee dagen duurde het overleg. Op de tweede dag sloeg de sfeer plotseeling om. Tot dat moment leken de Cubanen tevreden, leken ze onze openheid te waarderen. Totaal onverwachts deelde onderminister Cabrisas Ruiz mee dat wij medeschuldig waren aan het debacle dat Cuba had getroffen. Zijn woorden waren hard en koud. Zijn baas, minister Font, bleef echter vriendelijk en verzekerde ons dat we de volgende ochtend om zeven uur mochten vertrekken. Maar het spel werd steeds geraffineerder. Het leek alsof we vrij waren, maar het was duidelijk dat we niet meer vrijgelaten zouden worden. Het was slechts een kwestie van tijd. Enkele dagen later, toen we besloten hadden om wat te ontspannen in het centrum van Havana, liep ik onze hotelkamer uit. Bij de lift waren een aantal

³ Cubaanse instantie die de handel met het buitenland reguleert.

ORANJESTAD - Het Cessna sportvliegtuig N26TA van de heer Nel Harms is gistermiddag onverwacht op Aruba teruggekeerd, terwijl de eigenaar Harms in Miami nog bezig is voorbereidingen te treffen om zijn vliegtuig terug te krijgen. Aan boord bevonden zich piloot Rupert Richards en co-piloot zonder de heren Donny MacWilliam en Harold Oehlers.

Zowel Rupert Richard als zijn co-piloot verklaarden van de gehele affaire rond deze reis niets af te weten. Zij verklaarden toestemming te hebben gekregen om naar Jamaica te vliegen. Op Jamaica aangekomen besloten de heren Mac William en Oehlers naar Cuba verder te reizen, voor welke extra vlucht zij ook betaald hadden. De heer Richards verklaarde naar Curacao te zullen vliegen om bepaalde uitlatingen van de laatste tijd recht te zetten en dat hij bij terugkeer op Aruba een persconferentie zal beleggen. Op de foto's (boven) piloot Rupert Richards en co-pilot na aankomst en op de onderste foto het Cessna-vliegtuig.

Bericht over de terugkeer van de Cessna, uit dagblad Amigoe, 23 december 1978.

mannen, strak in kostuum, sommigen met een hoed. Twee zaten op een bank, de anderen stonden ernaast. We hadden hen niet eerder gezien. Zwijgend keken ze ons indringend aan. We gingen terug naar de kamer. Naar buiten gaan zou alleen maar de indruk wekken dat we wilden ontsnappen.

Na een klein uur werd er hard op de deur geklopt. Gespannen deden we open. Onderminister Carbrisas Ruiz stapte naar binnen, gevolgd door een generaal, een kolonel en enkele andere hoge functionarissen. Zijn stem klonk kil. ‘U bent gearresteerd voor het oplichten van de staat,’ deelde hij mee. ‘U mag het hotel voorlopig niet verlaten. Binnen een paar dagen wordt u overgebracht naar La Seguridad del Estado, waar u stevig ondervraagd zult worden.’ Hij klonk geïrriteerd. Zijn boodschap was in ieder geval duidelijk en verontrustend. Toen ze klaar waren met de verplichte teksten over onze zogenaamde rechten en plichten, lieten ze ons alleen achter. Vanaf dat moment, op 7 december 1978, werden we elke dag ondervraagd. We mochten de kamer niet uit en hebben ruim twee weken gebivakkeerd op de veertiende verdieping van het Hilton Hotel.

Ondanks de luxe van de hotelkamer voelde het als een gevangenis. Het was verschrikkelijk. Veiligheidsagenten leken zich te vermenigvuldigen en doken overal op. Het hotel ooit een symbool van grandeur, leek zelf somber en onheilspellend en elke minuut leek een uur te duren.

Het hotel speelde in 1958 een belangrijke rol tijdens de Cubaanse Revolutie. Het werd gebouwd met Amerikaans kapitaal op verzoek van de voormalige dictator Batista, met de bedoeling meer Amerikaanse toeristen naar het eiland te trekken. Maar in december 1958 versloegen de troepen van Che Guevara het leger van Batista. Op 3 januari 1959 trok Che Guevara de stad Havana binnen, slechts

enkele dagen nadat Batista het land ontvluchtte. Vijf dagen later, op 8 januari, voegde Fidel Castro zich bij hem. Samen namen ze een hele verdieping van het Hilton Hotel in, die ze omvormden tot hun revolutionaire hoofdkwartier. De eerste vergaderingen van de Revolutionaire Raad vonden plaats in een van de suites, waar Fidel Castro begon met smeden van het nieuwe Cuba. Het hotel kreeg later de naam Hotel Habana Libre, maar in de volksmond bleef het bekend als het Hilton.

De eerste twee dagen in Cuba liepen we nog vrij rond. We aten en dronken langs de boulevard Malecón, een van Havana's meest populaire bestemmingen oorspronkelijk gebouwd als zeevering die zich acht kilometer langs de noordelijke kust van de hoofdstad uitstrekt.

Donald, mijn zakenpartner, had al snel het gevoel dat we werden achtervolgd. Hij wees me op een paar mannen achter ons, schimmige figuren die zich opvallend in onze richting bewogen terwijl we op een terras zaten. Toch probeerden we ons er niets van aan te trekken. We zaten de middag uit en keerden daarna rustig terug naar het hotel, gevolgd door de schimmige figuren die plotseling verdwenen toen we binnen waren.

Aanvankelijk leek het hotel nog een veilige plek. Maar die schijn vervloog toen Cabrisas ons onder huisarrest plaatste. Elke dag volgden de ondervragingen. Steeds weer stelden ze dezelfde vragen. En steeds weer vielen we in herhaling: we wisten van niets. Wij waren geen fraudeurs, maar zelf slachtoffers van een stel uitgekookte bedriegers.

Na enige tijd sloeg de moedeloosheid toe. Geïsoleerd op de hotelkamer, zonder contact met de buitenwereld, omringd door bewakers die ons nauwlettend in de gaten hielden, voelden we ons gebroken door alles wat ons was overkomen. Het

gemis van onze families sneed diep, vooral in die decembermaand. Mijn jongste, kleine Harold, was pas drie weken oud.

Onze verzoeningsmissie had een andere bestemming moeten krijgen. Met de beste bedoelingen wilden we een einde maken aan de ellende die eraan voorafging. In plaats daarvan werd het Hilton Hotel de openingsakte in een reeks van tegenslagen die elkaar in hevigheid zouden overtreffen.

Het jaar 1978 liep op zijn einde, het jaar waarin de Gibson Brothers hun vrolijke nummer 'Cuba' uitbrachten op het eiland, met het aanstekelijke refrein 'Quiero bailar la salsa' dat overal op het eiland te horen was. Wat voor velen een swingende afsluiting van het jaar was, werd voor Harold en Donald het begin van een schaduwperiode vol onzekerheid en tegenslag.

Villa Marista, het hoofdkwartier van de Cubaanse veiligheidsdienst.
Villa Marista was berucht vanwege de detentie van politieke gevangenen door
de Cubaanse nationale veiligheidsdienst.

Foto: Havana Times

VILLA MARISTA

Cucaracha was geen vlieger onder zijn soortgenoten. Elke dag kroop hij van het gaatje in de muur naast de turco⁴ naar de overkant van de kamer. Een afstand van twee meter heen, en twee meter terug. Het gedempte licht van de plafondlamp gaf zijn gepantserde rug een dof patroon van bonte kleuren. Schichtig kroop hij met zijn harige poten aan weerszijden van zijn afgeplatte, eironde lijffe over de stenen vloer. Boven zijn kop hengelden twee lange voelsprietten opgewonden naar passerende geursignalen, en af en toe streek hij er voorzichtig met zijn poten langs. Hij haastte zich nooit en leek het ongeschijnlijk naar zijn zin te hebben.

Geamuseerd observeerde Harold de kakkerlak en legde wat broodkruimels op zijn pad. Soms haalde het beestje ze op en verdween weer snel door het gaatje naast de turco. Soms volgde een kleinere versie hem gedwee, en mogelijk woonden er nog

4 Een gat in de grond dat dienstdeed als toilet.

een vrouwtje en jongen in de muur. Met Harold als nieuwkomer in de kamer leek Cucaracha een gelukkige kakkerlak; zijn wereld was perfect, klein en compleet.

Cucaracha, mijn enige metgezel en afleiding in deze donkere cel, werd mijn maatje tijdens de lange periode van bijna zeven maanden isolatie. In het duister bleef ik zonder enig teken van Donald, die vlakbij in eenzelfde soort cel zat. Villa Marista was allesbehalve wat haar naam suggereerde: geen luxe landhuis in een idyllische omgeving, maar een oord van duisternis en ellende. Tegenstanders van het Cubaanse regime beschreven het als een plek waar fysieke en mentale martelingen aan de orde van de dag waren, een plek van voortdurende vernedering en pijn.

Villa Marista, de beruchte gevangenis van La Seguridad del Estado, de Cubaanse nationale veiligheidsdienst in Havana, was de plek waar voornamelijk *contrarevolutionarios*⁵ terechtkwamen. Om praktische redenen werden wij ook als *contrarevolutionarios* beschouwd, wat onze zaak vanaf het begin politiek beladen maakte.

Na twee weken van aanhoudende verhoren in het Hilton Hotel werden Harold en Donald eind december 1978 overgebracht naar Villa Marista. Dit gebeurde slechts enkele dagen voor de historische ondertekening van een akkoord tussen vertegenwoordigers van de Cubaanse gemeenschap in ballingschap, het zogeheten Comité van 75, en vertegenwoordigers van de Cubaanse regering.

In die periode leken de betrekkingen tussen Amerika en Cuba langzaam te verbeteren, ondanks dat de diplomatieke banden sinds 3 januari 1961, toen pre-

5 Politieke gevangenen